

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin ammattikorkeakoulu kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Lapin ammattikorkeakoulu pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. On myönteistä, että konkreettisesti etsitään keinoja sujuvoittaa ja nopeuttaa siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle sekä nuorille uusia mahdollisuuksia etsiä ja kokeilla omaa alaa.

Opintosetelin laajuuden sekä kohderyhmän määrittely ja rajaukset on tehty huolella, huomioiden mm. mahdolliset taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset hakijakäyttämiseen. Joskin hakijakäyttämisen ennakointi on vaikeaa ja vaikutusten arviointi olisi voinut kattaa laajemmin tähän liittyvää tietoperustaa. Esityksessä jää kuitenkin epäselväksi työttömyysetuudella olevien nuorten mahdollisuudet hyödyntää opintoseteliä kokonaisuudessaan. Näiden osalta työttömyysturvalain määritelmät, erityisesti eri ikäryhmiä koskevat aikarajat, näyttäytyvät tulkinnanvaraisina.

Setelin myöntämisen ja aktivoimisen periaatteet digitaalisissa järjestelmissä vaikuttavat huolellisesti mietityiltä, mutta edellyttävät runsaasti teknistä kehittämistä, minkä onnistuminen asetetussa aikataulussa voi olla epävarmaa ja tämä tulisi huomioida viestinnässä. Näiden kehittämisen edellyttämä aika asettaa korkeakouluja myös eriarvoiseen asemaan erityisesti kokeilun alkuvaiheessa.

Lapin ammattikorkeakoulu pitää tärkeänä, että kokeilun yhteys koulutustason nostamiseen arvioidaan realistisesti. Vaikuttavuuden arvioinnin osalta on hyvä huomioida olemassa oleva maksuton tarjonta tälle kohderyhmälle. Tämän huomioiminen vaikuttavuuden arvioinnissa on

oleellista. Mikäli tavoitteena on merkittävästi vahvistaa siirtymää korkeakoulutukseen koko ikäluokan tasolla, tulisi jatkovalmistelussa tarkastella mahdollisuutta kohdentaa vastaavanlaisia toimia nykyistä vahvemmin myös toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuneisiin. Lukiokoulutuksesta valmistuneet siirtyvät jo nykyisellään varsin usein korkeakoulutukseen muutaman vuoden kuluessa valmistumisestaan, kun taas ammatillisen koulutuksen suorittaneiden siirtymäpolut korkeakoulutukseen ovat keskimäärin haasteellisempia. Tästä näkökulmasta kokeilun vaikuttavuus koulutustason nostoon voi jäädä rajalliseksi.

Lapin ammattikorkeakoulu pitää esityksen ohjauksellista osiota erittäin tärkeänä. On perusteltua, että nuorelle tarjotaan opintojen rinnalla tukea koulutus- ja uravalintojen tekemiseen sekä tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutumiseen. Esityksessä viitatussa Karvin arviointiraportissa todetaan myös, että ammatillisen koulutuksen jatko-opinto-ohjauksessa on vaihtelevuutta ja kehitettävää. Tämä tukee myös opintosetelin kohdentamista voimakkaammin ammatilliselta toiselta asteelta valmistuviin.

Lisäksi, ohjauksen toteuttamiseen osallistuvien tahojen joukko on laaja, mikä lisää riskiä siihen, että kokeilun alkuvaiheessa syntyy vaihtelevia tulkintoja opintosetelin käytöstä, kestosta ja käytännön vaikutuksista esimerkiksi muihin etuuksiin tai palveluihin. Tämän vuoksi valtakunnallisesti yhdenmukainen ohjeistus, ennakoiva viestintä ja toimijoiden yhteinen perehdyttäminen ovat kokeilun onnistumisen kannalta keskeisiä. Muussa tapauksessa vaarana on, että epäselvyydet heikentävät asiakaskokemusta ja vähentävät kokeilun vaikuttavuutta. Ohjauksen osalta keskeinen kysymys on myös se, että kenellä on ohjauksen osalta kokonaisvastuu? 2. asteen osalta jälkiohjauksen systemaattisuus mietityttää. Ja korkeakoulut kykenevät vastaamaan ohjauksesta vain omalta osaltaan.

Lahdenkauppi Juha-Pekka
Lapin ammattikorkeakoulu